

طرح دوره نظری و عملی (Course Plan)

نام درس: اپیدمیولوژی (شماره درس: ۴۱۳۵۰۰۱)	
سال تحصیلی: ۱۴۰۵-۱۴۰۶	نیمسال تحصیلی: اول
دانشکده و گروه آموزشی ارائه دهنده درس: دانشکده بهداشت، گروه اپیدمیولوژی و آمار زیستی	فراگیران: دانشجویان کارشناسی علوم تغذیه
تعداد فراگیران: ۲۹ نفر	روز برگزاری کلاس: یکشنبه ها
مکان برگزاری کلاس: دانشکده بهداشت، کلاس شماره ۷	ساعت برگزاری کلاس: ۸:۰۰ تا ۱۰:۰۰
تعداد و نوع واحد (نظری/عملی): ۲ واحد نظری	دروس پیش نیاز: ندارد
نام مسئول درس: دکتر آسیه منصوری	آدرس دفتر: دانشکده بهداشت/ گروه اپیدمیولوژی و آمار
سابقه تدریس: ۱۲ سال	تلفن: ۰۳۱۳۷۹۲۳۲۵۴
تلفن: ۰۳۱۳۷۹۲۳۲۵۴	ساعت و روزهای تماس: شنبه ها: ۱۲:۳۰ تا ۱۳:۳۰
آدرس Email: mansouri.arn@gmail.com	
نماینده کلاس:	

شرح درس

از آنجا که در بررسی مشکلات تغذیه‌ای آشنایی با اصول اپیدمیولوژی و به‌ویژه انواع مطالعات اپیدمیولوژیک حائز اهمیت می‌باشد، لذا آشنایی با اصول اپیدمیولوژی برای کارشناسان تغذیه ضروری است.

هدف کلی درس

در پایان این درس دانشجو باید با اصول و روش‌های اپیدمیولوژی آشنا باشد. انواع مطالعات اپیدمیولوژیک و مشخصات و موارد کاربرد هر یک را به خوبی بداند. مهارت‌های مقدماتی در استنباط نقادانه متون اپیدمیولوژی مربوط به سلامت جامعه کسب کرده باشد.

اهداف اختصاصی درس (در سه حیطه دانشی، نگرشی و مهارتی)

۱. حیطه دانش (Cognitive / Knowledge)

- تعریف، دامنه و اهداف علم اپیدمیولوژی و کاربردهای آن در سلامت جامعه را بازگو کند.
- مدل‌های اپیدمیولوژیک بیماری (مثل مثلث اپیدمیولوژی، شبکه/تار علیت، مدل چرخ) را توصیف کند.
- مفهوم طیف سلامت و بیماری و مراحل سیر طبیعی بیماری را بیان کند.
- فرمول‌ها و تعاریف نظری سنج‌های سلامت (ریسک، شانس، انواع میزان‌ها، بروز و شیوع) را ذکر کند.
- تعاریف و فرمول‌های اندازه‌های برآورد اثر (خطر نسبی، خطر مطلق، نسبت شانس) را بنویسد.
- منابع گوناگون داده‌های اپیدمیولوژیک (سرشماری، نظام‌های ثبت بیماری‌ها و سرشماری‌ها) را فهرست کند.
- انواع مطالعات اپیدمیولوژیک (اکولوژیک، مقطعی، مورد-شاهدی، همگروهی، کارآزمایی‌های بالینی/جامعه) را نام برده و ویژگی‌های هر یک را شرح دهد.
- معیارهای ارزیابی رابطه علی (مانند معیارهای هیل) را برشمارد.

- مفهوم و تفاوت‌های نظری خطای تصادفی و خطای سیستماتیک (سوگیری/تورش) را توضیح دهد.
- انواع سوگیری (تورش انتخاب و تورش اطلاعات) و پدیده مخدوش‌کنندگی (**Confounding**) را تعریف کند.
- اصول و تعاریف مرتبط با برنامه‌های غربالگری (از جمله تعاریف حساسیت، ویژگی، ارزش اخباری مثبت و منفی) را شرح دهد.
- مراحل تئوریک ده‌گانه (یا گام‌به‌گام) بررسی یک اپیدمی و طغیان بیماری را به ترتیب نام ببرد.

۲. حیطه مهارت (Skills & Psychomotor / Application)

- شاخص‌های بروز، شیوع و میزان‌های خام و اختصاصی را محاسبه و تفسیر کند.
- سنجه‌های برآورد اثر (**OR**، **RR** و **Absolute Risk**) را با استفاده از جدول توافقی 2×2 محاسبه کند.
- شاخص‌های تشخیصی غربالگری (حساسیت، ویژگی، **PPV** و **NPV**) را برای یک ابزار غربالگری محاسبه کند.
- برای یک سوال یا فرضیه پژوهشی، طرح مطالعه اپیدمیولوژیک مناسب را انتخاب و تدوین کند.
- نقاط قوت، ضعف و منابع خطای یک مطالعه اپیدمیولوژیک گزارش شده را نقد و ارزیابی کند.
- متغیرهای مخدوش‌کننده را در یک مسئله فرضی شناسایی و راهکارهای مهار آن را در طراحی یا تحلیل تعیین کند.
- در مواجهه با داده‌های یک طغیان بیماری، منحنی اپیدمی (**Epidemic Curve**) را رسم و شاخص‌های طغیان را تحلیل کند.

۳. حیطه نگرش (Affective / Attitude)

- رویکرد مبتنی بر شواهد (**Evidence-Based**) را در تحلیل مسائل بهداشتی و تغذیه‌ای در اولویت قرار دهد.
- نسبت به دقت و امانت‌داری در ثبت و گزارش داده‌های سلامت احساس مسئولیت کند.
- به نقش اقدامات پیشگیرانه و دیدگاه جمعیت‌محور در ارتقای سلامت باور داشته باشد.

•

منابع اصلی درس

- ۱- اپیدمیولوژی لئون گوردیس، دکتر حسین صباغیان، دکتر کوروش هلاکویی نائینی، آخرین ویرایش
- ۲- روش شناسی پژوهش‌های کاربردی در علوم پزشکی، گروه مولفین
- ۳- اصول اپیدمیولوژی، آنیتا بان و جودیت مازنر، ترجمه: محمدحسین ملک افضلی، کیومرث ناصری

منابع فرعی درس

- درسنامه پزشکی پیشگیری و اجتماعی / جلد اول / اصول و روش‌های اپیدمیولوژی، مولفان: جی. ای پارک و ک. پارک، مترجم: دکتر حسین شجاعی تهرانی، فصل اول

شیوه تدریس

سخنرانی و اسلاید، بحث در کلاس، پرسش و پاسخ

نحوه ارزشیابی دانشجو و بارم مربوط به هر ارزشیابی

انجام تکالیف تعیین شده در طول ترم : ۲ نمره، امتحان کتبی پایان ترم : ۱۸ نمره

سیاست مسئول دوره در مورد برخورد با غیبت و تاخیر دانشجو در کلاس درس
به ازای هر غیبت (در صورت مجاز نبودن) به میزان ۰.۲۵ از نمره نهایی دانشجو کسر می گردد.

مسئولیت های فراگیران

- حاضر شدن در کلاس قبل از مدرس
- حضور فعال در کلاس و شرکت در بحثهای کلاسی
- رعایت نظم و انضباط عمومی
- مطالعه دروس تدریس شده در جلسات کلاسی
- انجام تکالیف کلاسی شامل تمرین های واگذار شده و ارائه مباحث مورد نظر استاد درس

تاریخ امتحان میان ترم : برگزار نمی شود

تاریخ امتحان پایان ترم: مطابق با تقویم آموزشی دانشگاه

سایر تذکرات مهم برای دانشجویان

- در صورتی که به هر دلیلی آلودگی هوا، بارندگی و ... امکان برگزاری جلسه حضوری وجود نداشته باشد، جلسه به صورت آنلاین/ آفلاین برگزار خواهد شد.
- استفاده از تلفن همراه در کلاس، ممنوع می باشد.
- گفتگو دانشجویان با یکدیگر، حین سخنرانی مدرس یا ارائه دانشجو ممنوع می باشد.
- ساعت و تاریخ امتحان کتبی، مطابق با تقویم آموزشی دانشکده می باشد. در صورت نیاز به تغییر، با موافقت آموزش دانشکده بهداشت، تغییر بلامانع خواهد بود.

جدول زمان بندی ارائه برنامه درس: اصول اپیدمیولوژی - فراگیران: دانشجویان کارشناسی تغذیه-نیمسال اول ۱۴۰۶-۱۴۰۵									
ردیف	تاریخ	ساعت	اهداف ابلاغ شده در کوریکولوم	اهداف اختصاصی مدرس (عنوان و هدف جلسه)	تفاوت‌ها با دلیل	نحوه برگزاری جلسه	فعالیت یاددهی- یادگیری متناسب با هدف	نوع ارزیابی یادگیری متناسب با هدف	نام مدرس
۱	۱۴۰۵/۰۶/۲۹	۸ تا ۱۰	تعریف اپیدمیولوژی و شرح کاربردهای آن در سلامت جامعه و تغذیه؛ تبیین الگوهای بیماری و سطوح پیشگیری	معرفی چارچوب و پیش‌نیازهای درس؛ تبیین مفاهیم پایه و کاربردهای اپیدمیولوژی در تغذیه	ندارد؛ محتوای جلسه مطابق سرفصل کوریکولوم است.	حضور؛ سخنرانی، تعاملی، پرسش و پاسخ و بحث کلاسی	ارائه نقشه مفهومی تاریخچه و مفاهیم؛ گفت‌وگو درباره مثال تغذیه‌ای؛ مرور طرح درس و منابع	پرسش شفاهی و تشخیصی و تکوینی؛ ارزیابی مشارکت و نقشه مفهومی	دکتر منصوری
۲	۱۴۰۵/۰۷/۰۵	۸ تا ۱۰	تمایز سلامت و بیماری؛ تشریح سیر طبیعی بیماری و عوامل مؤثر بر سلامت؛ تفسیر شدت، حدت و کشندگی	فراگیر بتواند سیر طبیعی بیماری را با مراحل مناسب و عوامل میزبان عامل و محیط توضیح دهد و مثال تغذیه‌ای بزند.	ندارد؛ تفصیل مفاهیم پایه برای دستیابی به اهداف کوریکولوم ضروری است.	حضور؛ سخنرانی، تعاملی، تحلیل مورد و پرسش و پاسخ	ترسیم سیر طبیعی یک بیماری مرتبط با تغذیه؛ تحلیل مورد کوتاه در گروه‌های کوچک	آزمونک کوتاه؛ ارزیابی نمودار سیر بیماری و پاسخ به مورد	دکتر منصوری
۳	۱۴۰۵/۰۷/۱۲	۸ تا ۱۰	تعریف و محاسبه بروز، تجمعی میزان بروز و شیوع؛ محاسبه و	فراگیر بتواند شاخص مناسب را انتخاب، از داده‌های ساده	شاخص‌های وقوع و مرگ‌ومیر در یک جلسه	حضور؛ آموزش تعاملی همراه حل	حل تمرین داده‌محور درباره بروز، شیوع و مرگ‌ومیر؛ مقایسه	ارزیابی محاسبات فردی و تفسیر گروهی؛ آزمونک کوتاه	دکتر منصوری

		تفسیرها با توجه به صورت، مخرج و زمان	مسئله و کار گروهی	ادغام شده‌اند تا توالی محاسبه و تفسیر شاخص‌های فراوانی کامل شود؛ در چارچوب سرفصل کوریکولوم	محاسبه و برای مقایسه جمعیت‌ها تفسیر کند.	تفسیر شاخص‌های مرگ‌ومیر متناسب با مخرج و زمان		
دکتر منصوری	ارزیابی برگه حل مسئله و تفسیر شفاهی؛ آزمونک	استخراج شاخص از جدول دو در دو؛ حل سناریوی ارتباط دریافت غذایی و پیامد سلامت	حضور؛ سخنرانی تعاملی، تمرین محاسباتی و بحث گروهی	عنوان به شاخص‌های «ارتباط» بسط یافته تا با محتوای کوریکولوم درباره برآورد اثر خطر مطلق و نسبی منطبق شود.	فراگیر بتواند اندازه اثر را از جدول داده‌ها محاسبه و از نظر جهت و مقدار در بافت سلامت/تغذیه تفسیر کند.	شناخت و محاسبه اندازه‌های ارتباط و اثر (از جمله، خطر نسبی تفاوت خطر و نسبت شانس در حد مقدماتی)؛ تفسیر مقدار و جهت ارتباط	۸ تا ۱۰	۴
دکتر منصوری	آزمونک محاسباتی؛ ارزیابی تفسیر جدول و مشارکت	ساخت جدول دو در دو برای یک آزمون؛ مقایسه ارزش اخباری در جمعیت‌های با شیوع متفاوت	حضور؛ آموزش تعاملی، نمایش جدول دو در دو و بحث موردی	ندارد؛ محتوای سرفصل کوریکولوم با افزودن شاخص‌های صریح ارزیابی	فراگیر بتواند عملکرد آزمون را از جدول دو در دو ارزیابی و اثر شیوع بر ارزش‌های	تعریف غربالگری و تمایز آن از تشخیص؛ محاسبه و تفسیر، حساسیت، ویژگی ارزش اخباری مثبت و منفی	۸ تا ۱۰	۱۴۰۵/۰۷/۱۲ ۵

				آزمون روشن شده است	اخباری را توضیح دهد.				
دکتر منصوری	ارزیابی کاربرگ توصیفی و نقد گزارش؛ پرسش شفاهی	تهیه توصیف شخص-مکان- زمان از یک نمونه؛ نقد کوتاه گزارش مورد/موارد	حضور؛ سخنرانی تعاملی و تحلیل گزارش منتشر شده	ندارد؛ تأکید بر محدودیت استنباط از گزارش‌ها برای تفسیر علمی صحیح است	فراگیر بتواند ویژگی‌های توصیفی یک رخداد و ارزش فرضیه‌ساز گزارش‌ها را بیان کند، بدون استنباط علی ناموجه	توصیف توزیع بیماری بر حسب شخص، مکان و زمان؛ شناخت کاربرد و محدودیت گزارش مورد و گزارش موارد	۸ تا ۱۰	۱۴۰۵/۰۷/۱۹	۶
دکتر منصوری	آزمونک تشخیص طرح؛ ارزیابی پاسخ گروهی	طبقه‌بندی سناریوها بر اساس طرح و واحد تحلیل؛ بحث درباره خطای بوم‌شناختی	حضور؛ سخنرانی تعاملی، مقایسه طرح‌ها و یادگیری مبتنی بر مسئله	ندارد؛ نقاط قوت و محدودیت‌ها در جهت اهداف طراحی مطالعات کوریکولوم افزوده شده‌اند	فراگیر بتواند طرح مناسب برای پرسش توصیفی/ارتباطی مقدماتی انتخاب و خطای بوم‌شناختی را تشخیص دهد	شرح طراحی و کاربرد مطالعات مقطعی و اکولوژیک؛ تشخیص واحد تحلیل و محدودیت‌های استنباطی هر طرح	۸ تا ۱۰	۱۴۰۵/۰۷/۲۶	۷
دکتر منصوری	ارزیابی نمودار طراحی و تحلیل سناریو؛ آزمونک	ترسیم مسیر انتخاب موارد/شاهد‌ها؛ نقد سناریو و محاسبه مقدماتی نسبت شانس	حضور؛ سخنرانی تعاملی، تحلیل مقاله و کار گروهی	ندارد؛ موارد طراحی و اندازه اثر برای تحقق سرفصل طراحی مطالعات تشریح شده‌اند	فراگیر بتواند مطالعه مورد- شاهدی را از سایر طرح‌ها تمیز دهد و مزایا محدودیت‌ها و	شرح اصول طراحی مطالعه مورد-شاهدی؛ شناسایی انتخاب گروه‌ها و سنجش مواجهه؛ شناخت	۸ تا ۱۰	۱۴۰۵/۰۸/۰۳	۸

					نسبت شانس را توضیح دهد	نسبت شانس و منابع تورش			
دکتر منصوری	ارزیابی نمودار و تمرین محاسباتی؛ پرسش و پاسخ	ترسیم طرح همگروهی از یک پرسش تغذیه‌ای؛ محاسبه و تفسیر خطر نسبی از داده نمونه	حضور؛ سخنرانی ،تعاملی نمودارسازی و حل مسئله	ندارد؛ محتوای جلسه با سرفصل کوریکولوم درباره طراحی و نقاط قوت /محدودیت مطالعات همگروهی منطبق است	فراگیر بتواند مسیر مواجهه تا پيامد را در مطالعه همگروهی ترسیم و اندازه اثر مناسب را تفسیر کند	تبیین طراحی همگروهی آینده‌نگر و گذشته‌نگر؛ تشریح پیگیری و محاسبه بروز و خطر نسبی؛ مقایسه نقاط قوت و محدودیت‌ها	۸ تا ۱۰	۱۴۰۵/۰۸/۱۰	۹
دکتر منصوری	ارزیابی طرح گروهی و چک‌لیست نقد؛ آزمونک	طراحی شماتیک کارآزمایی تغذیه‌ای؛ شناسایی گروه مداخله/مقایسه و تهدیدهای اعتبار	حضور؛ سخنرانی ،تعاملی یادگیری مبتنی بر مورد و بحث اخلاقی	ندارد؛ جزئیات طراحی برای پوشش سرفصل انواع مداخله‌ها و نقاط قوت و محدودیت‌ها آمده است	فراگیر بتواند اجزای یک طرح مداخله‌ای را شناسایی و قوت‌ها و محدودیت‌های آن را ارزیابی کند	شرح اصول مطالعات مداخله‌ای و انواع آن؛ توضیح تخصیص، گروه مقایسه و ملاحظات تفسیر اثر	۸ تا ۱۰	۱۴۰۷/۰۸/۱۷	۱۰
دکتر منصوری	ارزیابی استدلال مکتوب کوتاه و مشارکت در بحث؛ آزمونک	ارزیابی انتقادی یک ادعای خبری سلامت؛ تفکیک شواهد ارتباطی از علی	حضور؛ بحث تعاملی، تحلیل مورد و پرسش و پاسخ	مراحل ارزیابی شواهد علی به‌عنوان تفصیل آموزشی برای پوشش سرفصل روابط	فراگیر بتواند از ادعای علی بر پایه صرف همبستگی اجتناب کرده و شواهد یک رابطه را با معیارهای	تمایز ارتباط از علیت؛ شرح ملاحظات و شواهد لازم برای ارزیابی رابطه علت و معلولی	۸ تا ۱۰	۱۴۰۵/۰۸/۲۴	۱۱

				علت و معلولی درج شده است	اپیدمیولوژیک بررسی کند				
دکتر منصوری	ارزیابی جدول تشخیص تورش و راهکار؛ آزمونک کوتاه	تحلیل سناریوهای خطای اندازه‌گیری و انتخاب؛ پیشنهاد راهکار در مرحله طراحی/اجرا	حضور؛ سخنرانی تعاملی و یادگیری مبتنی بر مسئله	راهکارهای کنترل به سرفصل تورش افزوده شده‌اند همسو با کوریکولوم که کنترل تورش در مطالعات را تصریح می‌کند	فراگیر بتواند منبع محتمل خطا را در سناریوی پژوهشی تشخیص داده و راهکار مناسب پیشنهاد کند	تمایز خطای تصادفی و سیستماتیک؛ شناخت تورش انتخاب و اطلاعات و روش‌های پیشگیری/کنترل آن‌ها	۸ تا ۱۰	۱۴۰۵/۰۹/۰۱	۱۲
دکتر منصوری	ارزیابی نمودار علی و پاسخ سناریو؛ پرسش شفاهی	ترسیم نمودار مواجهه-پیامد- مخدوش‌گر؛ تعیین متغیر مناسب برای کنترل در سناریو	حضور؛ تدریس تعاملی با نمودار علی ساده و تمرین موردی	روش‌های کنترل به‌صورت مقدماتی افزوده شده تا با سرفصل کوریکولوم درباره مخدوش‌شدگی و روش‌های کنترل آن هم‌راستا باشد	فراگیر بتواند نقش متغیر سوم را در ارتباط مواجهه-پیامد تشخیص داده و از کنترل ناموجه میانجی پرهیز کند	تعریف مخدوش‌گر و شناخت شرایط مخدوش‌شدگی؛ تشخیص مخدوش‌گر و آشنایی مقدماتی با کنترل آن	۸ تا ۱۰	۱۴۰۵/۰۹/۰۸	۱۳
دکتر منصوری	ارزیابی تفسیر تمرین طبقه‌بندی‌شده؛ آزمونک مفهومی	مقایسه اثر کلی و طبقه‌ای در مثال آموزشی؛ تفسیر اینکه اثر در چه	حضور؛ سخنرانی تعاملی، مقایسه	تعدیل اثر/برهم‌کنش به‌عنوان بسط مفهومی برای	فراگیر بتواند تفاوت اثر میان زیرگروه‌ها را شناسایی و	تمایز تعدیل اثر از مخدوش‌شدگی؛ تشخیص ناهمگنی اثر و	۸ تا ۱۰	۱۴۰۵/۰۹/۱۵	۱۴

		زیرگروهی متفاوت است	جدول‌های طبقه‌بندی‌شده و بحث گروهی	فهم تحلیل ارتباط‌ها ارائه می‌شود؛ موضوع در فهرست محتوای اصلی به صورت PDF مستقل نیامده است.	گزارش کند و آن را با مخدوش‌شدگی خلط نکند.	تفسیر نتایج طبقه‌بندی‌شده			
دکتر منصوری	ارزیابی ماتریس مقایسه و دفاع از انتخاب منبع؛ پرسش شفاهی	مقایسه دو منبع داده برای یک مسئله تغذیه‌ای با ماتریس کیفیت/محدودیت؛ انتخاب منبع مناسب	حضور؛ یادگیری مبتنی بر مورد، بحث تعاملی و کار گروهی	واژه «توانمندی‌ها» به جای «قدرت‌ها» برای بیان علمی نقاط قوت منابع به کار رفته؛ مطابق کوریکولوم	فراگیر بتواند برای یک پرسش سلامت منبع داده متناسب انتخاب و محدودیت‌های استنباط از آن را بیان کند.	شناخت منابع متداول اطلاعات سلامت؛ مقایسه، پوشش، دقت بهنگامی و محدودیت‌های هر منبع	۸ تا ۱۰	۱۴۰۵/۰۹/۲۲	۱۵
دکتر منصوری	ارزیابی نمودار زنجیره انتقال و پاسخ به سناریو؛ آزمونک	ترسیم زنجیره انتقال در سناریوی عفونی؛ تعیین نقاط بالقوه پیشگیری	حضور؛ سخنرانی، تعاملی نمودارسازی و تحلیل مورد	موضوع مطابق برنامه زمانی ارسالی تکمیل شده؛ جزئیات انتقال کمک می‌کند تا تطبیق مفاهیم	فراگیر بتواند زنجیره انتقال و مفاهیم پایه انتشار بیماری را در یک مثال توضیح دهد.	کاربرد مفاهیم اپیدمیولوژیک در بیماری‌های عفونی؛ توصیف الگوهای انتقال و شاخص‌های مرتبط با انتشار	۸ تا ۱۰	۱۴۰۵/۱۰/۱۳	۱۶

				اپیدمیولوژی بر بیماری‌های عفونی.					
دکتر منصوری		موضوع: بررسی اپیدمی‌ها آمادگی: مطالعه جلسه قبل-ارائه نتایج مربوطه به تکلیف جلسه قبل + منبع: اسلایدها منابع معرفی شده در آنها			بررسی اپیدمی‌ها	بررسی اپیدمی‌ها	۸ تا ۱۰	۱۴۰۵/۱۰/۲۰	۱۷

